

Influences of Breastfeeding Attitude, Subjective Norm, and Self-Efficacy on Intention to Exclusive Breastfeeding among Teenage Pregnant Women*

Suphaphan Chansiri¹, Wanna Phahuwatanakorn, RN, PhD¹,
Chaweewan Yusamran, RN, PhD¹

Abstract

Purpose: This study aimed to investigate the predictive power of breastfeeding attitude, subjective norm, and self-efficacy on intention to exclusive breastfeeding among teenage pregnant women.

Design: Predictive correlational design.

Methods: The sample consisted of 143 teenage pregnant women receiving antenatal care at one hospital in Chiang Rai province. Instruments included the Demographic Characteristics Interview, the Exclusive Breastfeeding Intention Interview, the Breastfeeding Attitude Questionnaire, the Breastfeeding Subjective Norm Questionnaire, and the Breastfeeding Self-Efficacy Scale-Short Form. Data were analyzed using descriptive statistics and Multiple Linear Regression.

Main findings: The findings revealed that breastfeeding attitude, breastfeeding subjective norm, and self-efficacy were accounted for 29.2% of variance in exclusive breastfeeding among teenage pregnant women ($R^2 = .292$, $F = 19.070$, $p < .05$). Breastfeeding subjective norm, and breastfeeding self-efficacy could predict intention to exclusive breastfeeding among teenage pregnant women with statistical significance ($\beta = .463, .181$, $p < .05$, respectively).

Conclusion and recommendations: Breastfeeding subjective norm and self-efficacy affected intention to exclusive breastfeeding. Therefore, it is suggested that nurses and midwives should promote exclusive breastfeeding intention and have their mothers and husbands participate in breastfeeding as well as promote breastfeeding self-efficacy in teenage pregnant women.

Keywords: teenage pregnant women, exclusive breastfeeding intention, breastfeeding

J Nurs Sci. 2017;35(4):49-60

Corresponding Author: Assistant Professor Wanna Phahuwatanakorn, Faculty of Nursing, Mahidol University, Bangkok 10700, Thailand; e-mail: wanna.pha@mahidol.ac.th

* Master thesis, Master of Nursing Science Program in Midwifery, Faculty of Graduate Studies, Mahidol University, Bangkok, Thailand

¹ Faculty of Nursing, Mahidol University, Bangkok, Thailand

อิทธิพลของทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวย ในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น*

สุภาพันธ์ จันทรศิริ¹, วรณา พาหุวัฒน์กร, PhD¹, อวิวรรณ อยู่สำราญ, PhD¹

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายของทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น

รูปแบบการวิจัย: การศึกษาความสัมพันธ์เชิงทำนาย

วิธีดำเนินการวิจัย: กลุ่มตัวอย่างเป็นสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น จำนวน 143 คน ที่มาฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงราย เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล แบบสัมภาษณ์ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวย แบบสอบถามทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แบบสอบถามการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และแบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

ผลการวิจัย: ทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้สมรรถนะแห่งตน สามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นได้ร้อยละ 29.2 ($R^2 = .292$, $F = 19.070$, $p < .05$) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนสามารถทำนายความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = .463$, และ $.181$, $p < .05$ ตามลำดับ)

สรุปและข้อเสนอแนะ: พยาบาลผดุงครรภ์ควรเสริมสร้างความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น โดยให้แม่และสามี มีส่วนร่วม รวมทั้งส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น

คำสำคัญ: สตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวย การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

J Nurs Sci. 2017;35(4):49-60

Corresponding Author: ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณา พาหุวัฒน์กร, คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล บางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700, e-mail: wanna.pha@mahidol.ac.th

* วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการผดุงครรภ์ คณะพยาบาลศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

¹ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ความสำคัญของปัญหา

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีประโยชน์ต่อมารดาและทารก ทารกที่ได้รับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย มีภูมิคุ้มกันโรค นอกจากนี้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ยังช่วยสร้างสัมพันธภาพ ความรัก ความผูกพันระหว่างมารดาและทารก¹ ถ้าทารกได้รับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน จะเสี่ยงต่อการเสียชีวิตน้อยกว่าทารกที่ไม่ได้รับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน 8 เท่า² องค์การอนามัยโลกและองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติจึงแนะนำให้มารดาทุกคนเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน โดยไม่ให้อาหารเหลว อาหารแข็ง หรือน้ำใดๆ ทั้งสิ้น ยกเว้นสารน้ำ วิตามินเกลือแร่ และยาตามแผนการรักษาของแพทย์ และหลังจากนั้นแนะนำให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่องควบคู่กับอาหารตามวัยจนถึง 2 ปี หรือมากกว่า¹

มารดาวัยรุ่นเป็นกลุ่มประชากรที่มีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับมารดาผู้ใหญ่ อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ในมารดาวัยรุ่นพบร้อยละ 27 ในขณะที่มารดาผู้ใหญ่พบร้อยละ 29.2 นอกจากนี้มารดาวัยรุ่นยังมีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ไม่ถูกต้อง³ ส่วนใหญ่มารดาวัยรุ่นจะยุติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เร็ว ที่พบเร็วที่สุด คือ วันที่ 2 หลังคลอด⁴ ในภาพรวมพบว่า มารดาวัยรุ่นเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เฉลี่ยนาน 1 เดือน จากนั้นจะเลี้ยงลูกด้วยนมผสม⁵ มารดาวัยรุ่นมักไม่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในระยะ 6 เดือนแรกของชีวิต¹ ดังนั้นมารดาวัยรุ่นจึงเป็นกลุ่มที่พยาบาลควรจะต้องตระหนักและให้ความสนใจ

สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้มารดาประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวได้ คือ ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่⁶ ซึ่งเป็นการวางแผนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระยะหลังคลอด โดยกำหนดเป้าหมายที่สามารถทำได้ตามความต้องการของสตรีตั้งครรภ์ ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับมารดาหลังคลอด คือ ความไม่แน่ใจว่าตนเองจะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ ความตั้งใจที่มั่นคงแม้ว่าจะมีอุปสรรคก็ทำให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สำเร็จได้⁶ สตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นที่ตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะมีอัตราการเลี้ยง

ลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวก่อนจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล สูงถึงร้อยละ 60⁷ อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่สตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นมักไม่ตั้งใจจะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แต่ตั้งใจจะเลี้ยงลูกด้วยนมผสม¹⁰ อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาวัยรุ่นไม่ประสบความสำเร็จ

ความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมของบุคคลจะถูกกำหนดด้วยปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม¹¹ วัยรุ่นที่มีทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในทางบวกจะตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก และคิดว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เป็นอาหารโดยธรรมชาติ สะดวกในการให้ ช่วยเพิ่มความผูกพันระหว่างมารดาและทารก ทำให้รูปร่างของมารดากลับคืนสู่ปกติเหมือนก่อนตั้งครรภ์ ช่วยป้องกันมะเร็งเต้านม และประหยัดค่าใช้จ่าย ตรงข้ามกับวัยรุ่นที่มีทัศนคติในทางลบ คิดว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นวิธีที่ไม่สะดวก เสียเวลา และทำให้ตนเองต้องแยกตัวออกจากสังคม เพราะรู้สึกอายที่จะให้ลูกดูนมจากเต้าในที่สาธารณะ¹²

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีผลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ วัยรุ่นที่คล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากจะตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากกว่าวัยรุ่นที่คล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่น้อยประมาณ 1.7 เท่า¹³ กลุ่มอ้างอิงที่วัยรุ่นให้ความสำคัญและคิดว่ายอมรับให้วัยรุ่นเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากที่สุด คือ มารดา รองลงมา คือ ครอบครัว เพื่อนสนิท คู่สมรส และบุคลากรทางด้านสุขภาพ ตามลำดับ¹²

การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม เกิดจากประสบการณ์ในอดีต การรับรู้ของบุคคลว่าพฤติกรรมที่จะกระทำนั้นเป็นเรื่องง่ายหรือยาก ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล แต่การรับรู้สมรรถนะแห่งตน เป็นความเชื่อมั่นของบุคคลในความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ไม่ว่าจะพฤติกรรมหรืองานต่างๆ จะยากหรือง่ายก็เป็นเรื่องที่ทำหาย ถ้าบุคคลนั้นคิดว่าตนสามารถจัดการได้โดยมีความสามารถหรือมีแรงจูงใจ บุคคลก็จะทำพฤติกรรมหรืองานนั้นๆ จากการทบทวนงานวิจัยพบว่าการรับรู้สมรรถนะแห่งตนส่งผลต่อความตั้งใจในการกระทำ

พฤติกรรม¹⁴ สตรีตั้งครรภ์ที่รับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากจะตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากกว่าสตรีตั้งครรภ์ที่รับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่น้อย 2.6 เท่า¹⁵

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในต่างประเทศและบริบทที่แตกต่าง สำหรับในประเทศไทยมีการศึกษาค่อนข้างน้อย จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนบนอยู่เหนือสุดของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2556 พบว่าอัตราการตั้งครรภ์ในสตรีวัยรุ่นภาคเหนือมี 173.6 ต่อการเกิด 1000 คน¹⁶ และในจังหวัดเชียงรายพบว่า มีอัตราการให้ลูกดูนมแม่ภายใน 1 ชั่วโมงแรกหลังคลอด มีร้อยละ 63.1 การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเตี๋ย 0-5 เดือน มีเพียงร้อยละ 23.1 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่องค์การอนามัยโลกแนะนำ¹⁷ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเตี๋ยในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มาฝากครรภ์ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งผลการศึกษาคั้งนี้จะช่วยให้พยาบาลผดุงครรภ์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเตี๋ยในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น และสามารถนำไปวางแผนและส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเตี๋ยในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายของทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเตี๋ยในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น

สมมติฐานการวิจัย

ทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเตี๋ยในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยคั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงทำนาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นอายุ 10-19 ปี ที่มาฝากครรภ์ที่คลินิกฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงราย

กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกจากประชากรตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ สามารถพูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้ เกณฑ์การคัดออกกลุ่มตัวอย่างคือ ไม่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่หลังคลอดได้ เช่น มีผลเลือด HIV Positive ปัญญาอ่อนหรือเป็นโรคทางจิตเวช เป็นต้น และเกณฑ์ยุติการเข้าร่วมการวิจัยคือ ในระหว่างการให้สัมภาษณ์หรือตอบแบบสอบถามสตรีตั้งครรภ์มีอาการเจ็บครรภ์ ปวดศีรษะ ตาพร่ามัว หรือจุกแน่นลิ้นปี่

การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง อ้างอิงจากงานวิจัยของ Quyen Thao Nguyen, วรณี เตียอวิเศษ และสุพิศ ศิริอรุณรัตน์¹⁸ ได้ค่า $R^2 = .08$ ค่าความ Effect Size ได้ค่าเท่ากับ .087 กำหนดระดับนัยสำคัญ (α) .05 ค่า power of test .80 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 130 คน เพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 10 เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูลหรือกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ ดังนั้นการศึกษาคั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 143 คน

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 25 ข้อ พัฒนาโดยผู้วิจัย

2. แบบสัมภาษณ์ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเตี๋ย ผู้วิจัยพัฒนาจากแนวคิดของ Ajzen¹¹ และการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ข้อ ได้แก่ ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเตี๋ยในระยะแรกคลอดทันที ระยะหลังคลอดก่อนจำหน่ายจากโรงพยาบาล และระยะหลังจากออกจากโรงพยาบาลจนถึง 6 เดือน แต่ละข้อเป็นมาตรวัดแบบ numeric rating scale มีค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 0-10 คะแนน 0 คะแนน หมายถึง ไม่ตั้งใจ จนถึง 10 คะแนน หมายถึง ตั้งใจมากที่สุด คะแนนรวมทั้ง 3 ข้อ มีช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 0-30 คะแนน คะแนนรวมมาก แสดงว่าผู้ตอบมีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเตี๋ยมาก

3. แบบสอบถามทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 22 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนาจากแนวคิดของ Ajzen¹¹ และการทบทวนวรรณกรรม แบบสอบถาม มี 2 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบด้านความรู้สึก (affective component) และองค์ประกอบด้านความรู้คิด (cognitive component) ลักษณะคำถามแบ่งเป็นเชิงบวกและเชิงลบ ประเมินค่าด้วยมาตรวัดแบบ Likert scale 5 ระดับ เกณฑ์การให้คะแนน ในกรณีข้อความมีความหมายทางบวก ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ได้คะแนน 1 คะแนน จนถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง ได้คะแนน 5 คะแนน และกลับค่าคะแนนสำหรับข้อความมีความหมายทางลบ การแปลผลพิจารณาจากคะแนนรวมทั้ง 22 ข้อ ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 22-110 คะแนน ถ้าคะแนนรวมมาก แสดงว่าผู้ตอบมีทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทางบวกมาก

4. แบบสอบถามการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 5 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนาจากแนวคิดของ Ajzen¹¹ และการทบทวนวรรณกรรม ประเมินค่าด้วยมาตรวัดแบบ Likert scale 5 ระดับ เกณฑ์การให้คะแนนคือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ได้ 1 คะแนน จนถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ได้ 5 คะแนน การแปลผลพิจารณาจากคะแนนรวมทั้ง 5 ข้อ ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 5-25 คะแนน ถ้าคะแนนรวมมาก แสดงว่า ผู้ตอบมีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก

5. แบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (Breastfeeding Self-Efficacy Scale-Short Form: BSES-SF) ของ Dennis¹⁹ แปลเป็นภาษาไทยด้วยเทคนิคการแปลย้อนกลับ โดย เบญจมาศ ทศนะสุภาพ²⁰ ประกอบด้วย 14 ข้อคำถาม ประเมินค่าด้วยมาตรวัดแบบ Likert scale 5 ระดับ เกณฑ์การให้คะแนนคือ ไม่นั่นใจเลย ได้ 1 คะแนน จนถึง มั่นใจมาก ได้ 5 คะแนน การแปลผลพิจารณาจากคะแนนรวมทั้ง 14 ข้อ ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 14-70 คะแนน ถ้าคะแนนรวมมาก แสดงว่า ผู้ตอบมีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับอนุญาตการใช้เครื่องมือจาก Dennis และ เบญจมาศ ทศนะสุภาพ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวน 3 ชุด ที่ผู้วิจัยสร้างเอง

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อย่างเป็นทางการ แบบสอบถามทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แบบสอบถามการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ตรวจสอบความตรงในเนื้อหาตามทฤษฎีและแนวคิดรวมทั้งภาษาที่ใช้ ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (CVI) 1.00, .96 และ .91 ตามลำดับ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนำแบบสอบถามทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และแบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ไปทดลองใช้ในกลุ่มสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นที่คล้ายกลุ่มตัวอย่างจริง 10 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์ความสอดคล้องภายในได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) .82, .79, .84, และ .92 ตามลำดับ²¹ และความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 143 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค เท่ากับ .81, .77, .85 และ .93 ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในคน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (COA No. IRB-NS2016/58.0509) และ คณะกรรมการพิจารณาด้านจริยธรรมในการศึกษาวิจัยทางชีวเวชศาสตร์ โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ (ที่ ขร 0032.102/8410) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามกระบวนการมาตรฐานที่กำหนดโดยคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในคน โดยคำนึงถึงการให้ข้อมูลที่แท้จริงและครบถ้วน การให้อิสระในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัย การเก็บรักษาความลับ และสิทธิการปฏิเสธหรือการถอนตัวออกจากโครงการวิจัย

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากได้รับอนุมัติให้เก็บข้อมูลจากโรงพยาบาลที่ทำการศึกษแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ขณะที่กลุ่มตัวอย่างรอการตรวจครรภ์ หรือหลังจากตรวจครรภ์เสร็จ ตามขั้นตอนดังนี้

1. ขอความอนุเคราะห์จากพยาบาลในคลินิกฝากครรภ์

ช่วยคัดกรองสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด และขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าพบผู้ที่สนใจจะเข้าร่วมการวิจัย

2. ผู้วิจัยเข้าพบสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นและผู้ปกครอง หรือผู้แทนโดยชอบธรรม ซึ่งแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการวิจัย จากนั้นสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัย เมื่อสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นยินดียใจเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยให้สตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นและผู้ปกครอง หรือผู้แทนโดยชอบธรรม ลงนามในหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย โดยได้รับการบอกกล่าว

3. ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมวิจัยตามแบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสัมภาษณ์ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว แล้วให้ผู้เข้าร่วมวิจัยตอบแบบสอบถามทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แบบสอบถามการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และแบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยใช้เวลาทั้งหมดประมาณ 45-60 นาที ในหมู่ที่จัดเตรียมไว้ซึ่งมีความเป็นส่วนตัวระหว่างผู้วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป กำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05 ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและตัวแปรที่ศึกษาด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) และวิเคราะห์อิทธิพลของทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว โดยใช้สถิติการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (multiple linear regression) ด้วยวิธีการเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการถดถอยในขั้นตอนเดียว (enter multiple regression) ซึ่งทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติก่อนวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าข้อมูลมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้น ค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์มีค่าคงที่ ข้อมูลกระจายตัวบริเวณค่าศูนย์ตรวจสอบความเป็นอิสระของความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติ Durbin-Watson พบมีค่าเข้าใกล้ 2 คือ เท่ากับ 1.539 และตรวจสอบค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนพบว่า มีค่าเท่ากับศูนย์ ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการให้สถิติถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี อายุเฉลี่ย 17.55 ปี (SD = 1.54) ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.4 เป็นวัยรุ่นตอนปลาย (อายุ 17-19 ปี) ร้อยละ 43.3 สำเร็จการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 91.6 อยู่ด้วยกันกับสามี ร้อยละ 72.7 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 57.3 ไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 80.4 อยู่ในครอบครัวขยาย รายได้ของครอบครัวต่อเดือน เฉลี่ย 9,272.84 (SD = 6,215.41) บุคคลที่มีความสำคัญในชีวิต คือ แม่ ร้อยละ 65.0 และสามี ร้อยละ 34.3 กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 48.2 มีอายุครรภ์อยู่ในช่วงไตรมาสที่สอง ร้อยละ 79.7 เป็นครรภ์แรก ร้อยละ 72.0 ไม่วางแผนการตั้งครรภ์ และร้อยละ 60.1 มาฝากครรภ์ครั้งแรกในไตรมาสแรก

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 90.9 ไม่สูบบุหรี่ก่อนตั้งครรภ์ และร้อยละ 98.6 ไม่สูบบุหรี่ขณะตั้งครรภ์ ร้อยละ 53.8 มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 76.2 ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ก่อนตั้งครรภ์ และร้อยละ 96.5 ไม่ดื่มขณะตั้งครรภ์ ร้อยละ 63.7 มีสมาชิกในครอบครัวดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 0.7 ของกลุ่มตัวอย่างใช้สารเสพติด (ยาไอซ์และยาอี) ทั้งก่อนตั้งครรภ์และขณะตั้งครรภ์ และร้อยละ 0.7 มีสมาชิกในครอบครัวใช้สารเสพติด (ฝิ่น) ร้อยละ 81.8 เคยได้รับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในวัยเด็ก และร้อยละ 93.0 เคยเห็นแม่หรือคนในครอบครัวเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ บุคคลในครอบครัวที่มีความสำคัญที่สุดที่กลุ่มตัวอย่างคล้อยตามในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวตั้งแต่แรกคลอดและต่อเนื่องจนถึง 6 เดือน ได้แก่ แม่ และสามี คิดเป็นร้อยละ 59.4 และ 27.3 ตามลำดับ นอกจากนี้กลุ่ม

ตัวอย่างร้อยละ 48.3 เคยเข้าร่วมรับฟังการสนทนากับ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่คลินิกฝากครรภ์/โรงเรียนพ่อแม่ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 58.7 คิดว่าตนเองเป็นผู้ตัดสินใจ ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รองลงมา คือ แม่ และสามี คิดเป็น ร้อยละ 34.3 และ 28.7 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 74.8 เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แหล่งความรู้ที่ได้รับส่วนใหญ่ ได้แก่ บุคลากรทางสุขภาพ สื่อ และ สมาชิกในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 77.6, 49.5 และ 29.0 ตามลำดับ ร้อยละ 91.6 คิดว่าพยาบาลเป็นผู้ที่ให้ความรู้ใน เรื่องเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รองลงมา คือ แพทย์ อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข คิดเป็น ร้อยละ 7.2, 6.0 และ 6.0 ตามลำดับ และได้รับความรู้ เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากสื่อ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และเว็บไซต์ ร้อยละ 83.0, 79.2 และ 47.2 ตามลำดับ ใน กลุ่มตัวอย่างที่เคยมีบุตรแล้ว ร้อยละ 93.1 เคยเลี้ยงลูกด้วย นมแม่ โดยเฉลี่ยนาน 11 เดือน เริ่มให้น้ำหรืออาหารอื่น

ประมาณ 5 เดือนหลังคลอด ระหว่างที่ให้นมบุตรคนที่แล้ว พบปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คือ ไม่มี น้ำนม/น้ำมน้อย คิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมา คือ เจ็บ หัวนม/เป็นฝีที่เต้านม และต้องไปทำงานนอกบ้าน มีสัดส่วน ที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 20.0

ทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การคล้อยตามกลุ่ม อ้างอิง การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว

ค่าเฉลี่ยของทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เท่ากับ 81 คะแนน (SD = 7.6) ค่าเฉลี่ยของการคล้อยตาม กลุ่มอ้างอิงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เท่ากับ 20.3 คะแนน (SD = 3.9) ค่าเฉลี่ยของการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการ เลี้ยงลูกด้วยนมแม่เท่ากับ 50.7 คะแนน (SD = 10.1) และ ค่าเฉลี่ยของความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว เท่ากับ 23.2 คะแนน (SD = 6.0) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพิสัยของคะแนนทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้สมรรถนะ แห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว (n = 143)

ตัวแปรที่ศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	พิสัยที่ เป็นไปได้	พิสัยของ คะแนนที่ได้
- ทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	81.0	7.6	22-110	60-104
- การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	20.3	3.9	5-25	9-25
- การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	50.7	10.1	14-70	21-70
- ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว	23.2	6.0	0-30	10-30

ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วย นมแม่ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้สมรรถนะแห่ง ตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และความตั้งใจในการเลี้ยง ลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว

ทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความสัมพันธ์ ทางบวกกับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r = .171, .250, .231, p < .05, ตามลำดับ) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้สมรรถนะ
 แห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว (n = 143)

ตัวแปรที่ศึกษา	1	2	3	4
1. ทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	1.000			
2. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	.250*	1.000		
3. การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	.201*	.231*	1.000	
4. ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว	.171*	.509*	.292*	1.000

*p < .05

อำนาจการทำนายของทัศนคติในการเลี้ยงลูก
 ด้วยนมแม่ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้สมรรถนะ
 แห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ต่อความตั้งใจใน
 การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว

ทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การคล้อยตามกลุ่ม
 อ้างอิง และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วย
 นมแม่สามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วย

นมแม่อย่างเดียวได้ร้อยละ 29.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ($R^2 = .292, F = 19.070, p < .05$) โดยพบว่า การคล้อย
 ตามกลุ่มอ้างอิงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และการรับรู้
 สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นตัวแปรที่
 สามารถทำนายความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
 อย่างเดียวได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = .463, .181,$
 $p < .05$, ตามลำดับ) (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (multiple linear regression) ในการทำนายความตั้งใจในการ
 เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น (n = 143)

	B	SE	β	t	p-value	95% confidence interval	
						Lower bound	Upper bound
ค่าคงที่	2.029	4.815		.421	.674	-7.49	11.55
ทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	.015	.059	.019	.258	.797	-.10	.13
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	.714	.116	.463	6.159	< .001*	.49	.94
การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	.107	.044	.181	2.435	.016*	.02	.19

$R = .540, R^2 = .292, df = 3, 139 F = 19.070, p < .001$

*p < .05

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง
 และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
 สามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
 อย่างเดียวในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นได้ร้อยละ 29.2 ($R^2 = .292,$
 $F = 19.070, p < .05$) ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างมี
 ระดับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว

ค่อนข้างสูง โดยที่ความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมจะถูก
 กำหนดโดยทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับ
 รู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม¹¹

ทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นความรู้สึกหรือ
 การรับรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ว่าเป็นไปในทาง
 บวกหรือในทางลบ จากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ทัศนคติ
 ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความ

ตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว ($r = .171, p < .05$) แต่ไม่สามารถทำนายความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวได้ ($p > .05$) ทั้งนี้ทัศนคติมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบด้านความรู้สึก องค์ประกอบด้านความคิด และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นสตรีตั้งครรภ์ ดังนั้นในระยะตั้งครรภ์จึงมีองค์ประกอบเฉพาะด้านความคิดและความรู้สึก ส่วนองค์ประกอบด้านพฤติกรรมยังไม่สามารถแสดงออกได้ องค์ประกอบทางด้านความคิดจะสร้างได้จากการได้รับความรู้¹¹ ในการศึกษาครั้งนี้ ทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นวัยรุ่น จึงยังเชื่อฟังหรือคล้อยตามแม่หรือบุคคลในสังคม รวมทั้งเป็นกลุ่มสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นที่มาฝากครรภ์ที่คลินิกฝากครรภ์ ซึ่งได้รับความรู้ คำแนะนำเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากพยาบาลผดุงครรภ์ในโรงเรียนพ่อแม่ที่คลินิกฝากครรภ์ จึงทำให้มีทัศนคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ค่อนข้างดี

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .509, p < .05$) และสามารถทำนายความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05$ ($\beta = .463$) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.4 เป็นวัยรุ่นตอนปลายซึ่งมีลักษณะที่รับฟังและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นได้²² และร้อยละ 43.3 สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หากกลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าคุณุ่มอ้างอิงสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กลุ่มตัวอย่างก็จะรับฟังและยอมรับ ส่งผลให้มีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว สอดคล้องกับการศึกษาของ Swanson และคณะ¹³ ที่พบว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีผลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในกลุ่มวัยรุ่นตอนต้นและวัยรุ่นตอนปลาย

กลุ่มอ้างอิงในครอบครัวที่กลุ่มตัวอย่างคล้อยตามในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวตั้งแต่แรกคลอดและต่อเนื่องจนถึง 6 เดือนหลังคลอด และเป็นบุคคลที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีค่าสำคัญที่สุดในชีวิต คือ แม่ (ร้อยละ 59.4 และ ร้อยละ 65) และสามี (ร้อยละ 27.3 และ

ร้อยละ 34.3) เนื่องจากสังคมไทยแม่เป็นผู้ใกล้ชิด และเป็นพี่เลี้ยงของมารดาวัยรุ่นในทุกๆ ด้าน เป็นผู้ที่ช่วยแก้ปัญหาทางร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ ให้คำแนะนำในเรื่องของการดูแลสุขภาพ รวมทั้งเป็นต้นแบบ (role model) ของมารดาวัยรุ่นในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และเป็นกลุ่มบุคคลอ้างอิงที่มีผลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในวัยรุ่นมากที่สุด²³ ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 91.6 อยู่ด้วยกันกับสามี ซึ่งสามีจะเป็นผู้ที่ใกล้ชิด คอยให้กำลังใจ และเป็นบุคคลหนึ่งที่สนับสนุนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่²³

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 77.6) เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากบุคลากรทางสุขภาพ โดยร้อยละ 91.6 คิดว่าพยาบาลเป็นผู้ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รองลงมา คือ แพทย์ (ร้อยละ 7.2) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมาฝากครรภ์ในไตรมาสแรก (ร้อยละ 60.1) และกลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่ง (ร้อยละ 48.3) เคยเข้าร่วมรับฟังการสอนเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่คลินิกฝากครรภ์/โรงเรียนพ่อแม่ โดยในโรงพยาบาลเชียงใหม่ประจักษ์ราชนครินทร์ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูก พยาบาลผดุงครรภ์จะเป็นผู้ที่สอนและสาธิตเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตามแนวทางปฏิบัติของการบริการฝากครรภ์ เพื่อให้มารดาประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ได้ว่าพยาบาลและแพทย์คาดหวังให้ตนเองเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 91.6 ได้รับความรู้เรื่องนมแม่จากพยาบาล รวมทั้งจากสื่อต่างๆ เช่น วิดีโอ โทรทัศน์ และเว็บไซต์ (ร้อยละ 83, 79.2, 47.2 ตามลำดับ) ซึ่งการได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รวมทั้งการมาฝากครรภ์เร็ว เป็นปัจจัยสนับสนุนให้มารดาวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นความมั่นใจในความสามารถของตนว่ามีความสามารถเพียงพอที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้หรือไม่เพียงไร จากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจ

ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว ($r = .292, p < .05$) และเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05 (\beta = .181)$ อธิบายได้ว่า หากกลุ่มตัวอย่างมีความมั่นใจในความสามารถของตนว่าตนสามารถที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้มาก ก็จะส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อยลง สอดคล้องกับการศึกษาของ Giles และคณะ²³ พบว่า การรับรู้สมรรถนะแห่งตนมีผลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในวัยรุ่นตอนต้น (อายุ 13-14 ปี) ในไอร์แลนด์เหนือ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Thomas และคณะ²⁴ ที่ศึกษาในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นและวัยรุ่นผู้ใหญ่ ชาวบังคลาเทศแถบชนบทพบว่า สตรีตั้งครรภ์ที่มีคะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงจะตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อยกว่า สตรีตั้งครรภ์ที่มีคะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่น้อยประมาณ 1.7 เท่า การที่กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ค่อนข้างมาก เนื่องจากวัยรุ่นจะมีการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองอย่างชัดเจน เพราะเป็นวัยที่ร่างกายมีการเจริญเติบโตไปสู่การมีวุฒิภาวะ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม มีผลทำให้เกิดความคิดหรือมโนภาพที่มีต่อตนเอง ซึ่งมักจะมีความเป็นตัวของตัวเอง ชอบคิดเอง ทำเอง เชื่อความคิดของตนเอง และมั่นใจในตนเอง²² การศึกษาครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 58.7) เห็นว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากที่สุด และอีกประการหนึ่งกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 93 เคยเห็นแม่หรือคนในครอบครัวเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งการได้เห็นตัวอย่างหรือประสบการณ์จากผู้อื่น ทำให้เกิดการประเมินค่าความสามารถของตนจากการเปรียบเทียบกับความสำเร็จของบุคคลอื่น เมื่อเห็นว่าผู้อื่นทำได้ ตนเองก็น่าจะทำได้ ทำให้เกิดความมั่นใจในความสามารถของตนเพิ่มขึ้น²⁴

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษานี้ พยาบาลผดุงครรภ์

1. ควรเสริมสร้างความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น โดยฝึกทักษะการเลี้ยงลูก

ด้วยนมแม่ ในขณะที่เดียวกันควรให้แม่และสามีเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เพื่อให้แม่และสามีสามารถสนับสนุนสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้

2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวกัยความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นหลังคลอด

3. ควรตระหนักในปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารเสพติด การสูบบุหรี่ และการดื่มแอลกอฮอล์ในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น

References

1. World Health Organization. Exclusive breastfeeding Geneva, Switzerland: WHO; 2016.
2. Biks GA, Berhane Y, Worku A, Gete YK. Exclusive breastfeeding is the strongest predictor of infant survival in Northwest Ethiopia: a longitudinal study. *J Health Popul Nutr.* 2015;34:9. doi: 10.1186/s41043-015-0007-z. PubMed PMID: 26825334; PubMed Central PMCID: PMC5025980.
3. Puapompong P, Raungrommorakot K, Manolerdtewan W, Ketsuwan S, Wongin S. Teenage pregnancy and exclusive breastfeeding rates. *J Med Assoc Thai.* 2014;97(9):893-8.
4. Nesbitt SA, Campbell KA, Jack SM, Robinson H, Piehl K, Bogdan JC. Canadian adolescent mothers' perceptions of influences on breastfeeding decisions: a qualitative descriptive study. *BMC Pregnancy Childbirth.* 2012;12:149. doi: 10.1186/1471-2393-12-149. PubMed PMID: 23234260; PubMed Central PMCID: PMC3534235.

5. Sipsma HL, Magriples U, Divney A, Gordon D, Gabzdyl E, Kershaw T. Breastfeeding behavior among adolescents: initiation, duration, and exclusivity. *J Adolesc Health*. 2013;53(3):394-400.
6. Meedya S, Fahy K, Kable A. Factors that positively influence breastfeeding duration to 6 months: a literature review. *Women Birth*. 2010;23(4):135-45.
7. Phahuwatanakom W, Soothampitag M. Comparison of breastfeeding problems during early postpartum between mothers with exclusive breastfeeding and mothers with non-exclusive breastfeeding at 1 month. *Journal of Nursing Science*. 2013; 31 Suppl 2:57-66. (in Thai).
8. Sipsma HL, Divney AA, Magriples U, Hansen N, Gordon D, Kershaw T. Breastfeeding intentions among pregnant adolescents and young adults and their partners. *Breastfeed Med*. 2013;8(4):374-80.
9. Leclair E, Robert N, Sprague AE, Fleming N. Factors associated with breastfeeding initiation in adolescent pregnancies: a cohort study. *J Pediatr Adolesc Gynecol*. 2015;28(6):516-21.
10. Alexander A, O'Riordan MA, Furman L. Do breastfeeding intentions of pregnant inner-city teens and adult women differ? *Breastfeed Med*. 2010;5(6):289-96.
11. Ajzen I. The theory of planned behavior. *Organ Behav Hum Decis Process*. 1991;50(2):179-211.
12. Giles M, Connor S, McClenahan C, Mallet J. Attitudes to breastfeeding among adolescents. *J Hum Nutr Diet*. 2010;23(3):285-93.
13. Swanson V, Power K, Kaur B, Carter H, Shepherd K. The impact of knowledge and social influences on adolescents' breastfeeding beliefs and intentions. *Public Health Nutr*. 2006;9(3):297-305.
14. Ajzen I. Perceived behavioral control, self-efficacy, locus of control, and the theory of planned behavior. *J Appl Soc Psychol*. 2002;32(4):665-83.
15. Mitra AK, Khoury AJ, Hinton AW, Carothers C. Predictors of breastfeeding intention among low-income women. *Matern Child Health J*. 2004;8(2):65-70.
16. UNICEF-Thailand. Situation analysis of adolescent pregnancy in Thailand: synthesis report 2015. Bangkok: UNICEF Thailand; 2015.
17. The National Statistical Office, UNICEF-Thailand. Results from: Thailand multiple indicator cluster survey (MICS) December 2005-May 2006. Bangkok: The National Statistical Office, Ministry of Information Technology and Communications and UNICEF; 2015.
18. Nguyen Q, Deoisres W, Siriarunrat S. Factors predicting degree of intention for exclusive breastfeeding among Vietnamese pregnant women. *Journal of Science, Technology, and Humanities*. 2013;11(1):35-42.
19. Dennis CL. The breastfeeding self-efficacy scale: psychometric assessment of the short form. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs*. 2003;32(6):734-44.

20. Thussanasupap B. The effects of systematic instructional program on breastfeeding self-efficacy, nipple pain, nipple skin changes and incision pain of cesarean mothers [master's thesis]. Bangkok: Mahidol University; 2006. 110 p. (in Thai).
21. Tavakol M, Dennick R. Making sense of Cronbach's alpha. *Int J Med Educ.* 2011;2:53-5. doi: 10.5116/ijme.4dfb.8dfd. PubMed PMID: 28029643; PubMed Central PMCID: PMC4205511.
22. United Nations Children's Fund (UNICEF). *The state of the world's children 2011 adolescence: an age of opportunity.* New York, NY: UNICEF; 2011.
23. Giles M, Connor S, McClenahan C, Mallett J, Stewart-Knox B, Wright M. Measuring young people's attitudes to breastfeeding using the Theory of Planned Behaviour. *J Public Health (Oxf).* 2007;29(1):17-26.
24. Thomas JS, Yu EA, Tirmizi N, Owais A, Das SK, Rahman S, et al. Maternal knowledge, attitudes and self-efficacy in relation to intention to exclusively breastfeed among pregnant women in rural Bangladesh. *Matern Child Health J.* 2015;19(1):49-57.